دىن، مۇزىكا ۋە ئۇيغۇرلار

ئەركىن سىدىق

2014- يىلى 24- ئاپرېل

ئىلاۋە: بىر «مادىنا» ئىسىملىك قېرىندىشىمىز ماڭا بىر ئىنكاس قالدۇرۇپ، مەندىن مۇزىكا ۋە ئۇتتۇرا يول ھەققىدە بەزى نازۇك سوئاللارنى سوراپتۇ. بۇ ئىككى مەسىلە نۇرغۇن قېرىنداشلىرىمىز كۆڭۈل بۆلىدىغان مەسىلە بولغاچقا، مەن ئۇ قېرىندىشىمىزنىڭ ئىنكاسى بىلەن ئۆزۈمنىڭ جاۋابىنى بۇ يەردە بىر ئايرىم تېما قىلىپ يوللىدىم. مەن قېرىنداشلاردىن ئۆزلىرىنىڭ بۇ مەسىلىلەر ئۈستىدە ئويلىغانلىرىنى بىز بىلەن ئورتاقلىشىشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

1. «مادىنا» قېرىندىشىمىزنىڭ مىسرانىمدىكى ئىنكاسى:

ئەسسالامۇئەلەيكۇم ئەلەيكۇم ۋەرەھمىتۇللاھى ۋەبەرىكاتۇھۇ، بىلىمخۇمار قېرىندىشىم. سىزنىڭ بارلىق تېمىلىرىڭىزنى ئوقۇپ ئۆزۈمنىڭ يېقىندىن بىرى قىلىۋاتقان ئىشلىرىم ئۈستىدە تەپەككۇر قىلىپ بېقىپ، دىلىم بىر قىسىم قورقۇنچلاردىن ئەمىن بولدى. ئاللاھ رەھمەت قىلسۇن. مەن يېقىندا بىر ئۇندىدار توپى قۇرغان ھەم نۇرغۇن ئىلىملىك ھەم ئىلىمگە قىزىقىدىغان ھەم ئىلىم ئىزدەش يولىدا قايمۇقۇۋاتقان قېرىنداشلارنى بىر توپ قىلىپ قۇرۇپ ئۇنىڭغا بىلىمخۇمارلار توپى دەپ ئىسىم قويغان. ئەلۋەتتە بۇ ئىسىمنى قوللىنىشىم سىزنىڭ نامىڭىزنى ئاڭلاشتىن ھەم كۆرۈشتىن بۇرۇن ھەم سىزنىڭ تېمىلىرىڭىزدىن پۈتۈنلەي بىخەۋەر ھالەتتە ئىدى. ئەمما بۇ توپقا كىرگەنلىكى قېرىنداشلار پەقەت ئاڭلاشقىلا قىزىقىپ ئۆزى يولۇققان مەسىلە ياكى دىنىي تېمىلار ئۈستىدە پىكىر يۈرگۈزۈشتىن قورقاتتى، پەقەت مەنلا بىر قىسىم پەيغەمبىرىمىزنىڭ گۈزەل ئەخلاقلىرى ئۈستىدە، ئۆزىمىزدىكى خاتالىق ھەم ئۆزگەرتىشكە تېگىشلىك مەسىلىلەر ئۈستىدە سۆزلىسەممۇ لېكىن مەزھەپ ۋە بىر قىسىم ئىختىلاپى مەسىلىلەر ھەققىدە سۆز ئېچىشتىن قورقاتتىم،نەچچە كۈندىن بىرى بۇنىڭغا مۇناسىۋەتلىك تېمىلارنى تولىمۇ قىزىقىپ ئوقۇپ نۇرغۇن بىلىمگە ئىگە بولدۇم، چۈشىنىشىم چوڭقۇرلاشتى. ئەمدى مەن ئۆز پىكرىمدە ئىختىلاپ پەيدا قىلغان بىر مەسىلە ئۈستىدە يەنى مۇشۇ تېمىغا مۇناسىۋەتلىك بولغان بىر مەزمۇننى سورىغۇم بار، جاۋابىڭىزغا تەشنامەن. ئىسلامدىكى ئوتتۇرا يولنى تۇتۇپ مېڭىش مەسىلىسىدە، ناخشا مۇزىكىغا بولغان ھۆكۈم ۋە ناخشا مۇزىكىنىڭ ھالال ھاراملىق مەسىلىسىدىمۇ ئوتتۇرىچە يولنى تۇتۇش كېرەكمۇ؟ مەسىلەن بەزىبىر پەتىۋالاردا دېيىلگەندەك «مەزمۇنى ساغلام بولغان ناخشا مۇزىكىلارنى ئاڭلاش» قا بولامدۇ؟ ئىسلامدا ناخشا مۇزىكىنىڭ ھۆكۈمى قانداق؟ ھەدىسلەردىچۇ؟ پەيغەمبىرىمىزنىڭ تەرجىمىھاللىرىدىچۇ؟ بۇرۇن غازاتلارغا چىققاندا ناخشا مۇزىكا ھەم نەغمە ناۋا بىلەن بېرىش، ھەتتا ئاياللىرىنى بىللە ئېلىپ بېرىش ساھابىلەرنى ئىشىمىتى ياكى مۇشرىكلارنىڭمۇ؟ بىز بۈنىڭدىمۇ دەۋرگە ماسلاشتۇرۇپ ئوتتۇرا يولنى تۇتۇشىمىز كېرەكمۇ؟ دىن يولىغا ئەمدى مېڭىۋاتقان قېرىنداشلىرىمىزنىڭ دىن يولىنى مۇرەككەپ كۆرۈپ يالتىيىۋالماسلىقى ئۈچۈن ئۇلارغا شۇنداق پەتىۋالارنى كۆرسىتىشىمىز توغرىمۇ؟ يول كۆرسىتىشىڭىزنى ئۈمىد قىلىمەن.

http://bbs.misranim.com/thread-122058-28-1.html

2. مېنىڭ جاۋابىم:

ئەسسالامۇئەلەيكۇم مادىنا قېرىندىشىم،

ياخشىمۇسىز؟ مېنىڭ دىن توغرىسىدىكى تېمىلىرىمغا چۈشكەن ئىنكاسلارنىڭ كۆپىنچىسى تېما بىلەن مۇناسىۋەتسىز بولغاچقا، مەن بەزىدە سىزنىڭكىدەك ئورۇنلۇق سوئاللارنىمۇ كۆرمەي قېلىۋاتىمەن. قارىسام سىز بۇ سوئالنى يوللىغىلى 7 كۈن بولۇپ قاپتۇ. كەچۈرۈڭ.

سىز ئىنتايىن نازۇك مەسىلىدىن بىرنى ئوتتۇرىغا قويۇپسىز. بۇ سوئال مېنىڭ كاللامدا شەكىللەنگىلىمۇ خېلى ئۇزۇن بولۇپ قالدى. تېخى يېقىندا ئۇنىڭغا جاۋاب تېپىشقا باشلىغان بولۇپ، ئۆزۈمنىڭ پىلانىچە ئۆزۈمنىڭ كېيىنكى بىر قىسىم تېمىلىرىمدا ياسىر قازىنىڭ مۇشۇ مەسىلىگە ئوخشاش بىزنىڭ تۇرمۇشىمىز بىلەن بىۋاسىتە مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەر ئۈستىدە سۆزلىگەن لېكسىيىلىرىنىڭ ھەممىسىنى بىر-بىرلەپ تېما قىلىپ يوللىماقچى. ئىنشائاللا شۇنىڭدىن كېيىن سىز ۋە سىزگە ئوخشاش باشقا نۇرغۇن قېرىنداشلار بۇ مەسىلىلەر ئۈستىدە بىر مۇكەممەل چۈشەنچىگە ئىگە بولۇپ قالار.

ئەمدى سىزنىڭ سوئالىڭىزغا كەلسەك، مېنىڭ ياسىر قازى لېكسىيىلىرىدىن ئىگىلىگەن بىلىمىم مۇنداق: مۇسۇلمانلىق بىر قانچە دەرىجىگە ئايرىلىدۇ (مەن بۇنىمۇ كېيىنچە بىر تېما قىلىپ يوللايمەن). مۇسۇلمانلىقنىڭ ئەڭ تۆۋەن شەرتلىرى 5 پەرزنى تولۇق ئادا قىلىشتىن ئىبارەت. سىزنىڭ خەۋىرىڭىزدە بولغىنىدەك، مۇزىكا ئاڭلىماسلىق ھېلىقى 5 پەرزنىڭ بىرسى ئەمەس. شۇنداق بولغاچقا، مۇزىكا ئاڭلاش بىر ئادەمنىڭ مۇسۇلمانلىق سالاھىيىتىنى بىكار قىلىۋەتمەيدۇ. ئەمما، ئىسلامدا تارىلىق مۇزىكا ئەسۋابلىرىنى چېلىش ۋە مۇزىكا ئاڭلاش ھارام بولۇپ، بۇنداق مۇزىكىلارنى ئاڭلىغانلار گۇناھ ئۆتكۈزىدۇ. بۇ خۇددى ھاراق ئىچىش ۋە زىنا ئىشلىرىغا بېرىلىش قاتارلىقلار بىلەن ئوخشاش خىلدىكى گۇناھلاردۇر. ياسىر قازىنىڭ ئېيتىشىچە مۇزىكا ئاڭلاش بىلەن قۇرئاننى ئوقۇش ۋە ئويلاشنىڭ ئىنسانلارنىڭ روھىي دۇنياسىدا پەيدا قىلىدىغان تەسىرى ئۆز-ئارا ئوخشىشىپ كېتىدىغان بولۇپ، سىز ئۇلارنىڭ بىرسىنى قىلسىڭىز، كۆڭلىڭىزدە يەنە بىرسىنىڭ تەسىرىنى قوبۇل قىلىش ئىمكانىيىتى قالمايدىكەن. ياسىر قازى نۇرغۇن گۇناھلارنى ھاراق ئىچىش بىلەن سېلىشتۇرىدىغان بولۇپ، مۇزىكا ئاڭلاشنىڭ ھاراق ئىچىش بىلەن سېلىشتۇرغاندا گۇناھلىق دەرىجىسىنىڭ قانداقراق بولىدىغانلىقى ئېسىمدە قالماپتۇ. خۇدايىم بۇيرۇسا مەن كېيىنچە بۇ مەسىلىنى ئۆزۈمنىڭ بىر يازمىسىدا ئوتتۇرىغا قويىمەن.

مۇزىكىنىڭ ھارام ئىكەنلىكىنى بىلگەندىن مەن بىر قانچە كۈن خېلى راھەتسىزلەندىم. سەۋەبى، ئۇيغۇرلار ئۇچۇن مىللىي كىملىكىنى ساقلاشتا ئەقىدە ۋە ئىبادەتتىن كېيىن ئەڭ مۇھىم رول ئويناپ كېلىۋاتقان نەرسە ساز، مۇزىكا، ئۇسۇل ۋە سورۇن مەدەنىيەتلىرىدىن ئىبارەت بولۇپ، بۇلار ئۇيغۇرلار ئۇچۇن بۇنىڭدىن كېيىنمۇ بۇرۇنقى ھەر قانداق ۋاقىتتىكىگە قارىغاندا مۇھىمراق. ئۇنداقتا قانداق قىلىش كېرەك؟

مەن بۇ سوئالغا ھازىرچە جاۋاب بېرىشنى خالىمايمەن. ئۇنىڭ ئورنىغا، مېنىڭ مۇنداق بىر سوئالنىڭ جاۋابىنى بىلگۈم بار: ئۇيغۇرلار ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلغاندا، ساز، مۇزىكا، ئۇسۇل ۋە سورۇن مەدەنىيىتى ئۇيغۇرلاردا ئاللىقاچان شەكىللىنىپ بولغانمۇ، ياكى بۇ مەدەنىيەتلەر ئۇنىڭدىن كېيىن شەكىللەنگەنمۇ؟ ئەگەر كېيىن شەكىللەنگەن بولسا، ئۇيغۇرلار ئەينى ۋاقىتتا بۇ مەدەنىيەتنىڭ بىر قىسمىنىڭ ھارام ئىكەنلىكىنى بىلمەمتى؟

ئۇيغۇرلارنىڭ ساز، مۇزىكا ۋە ئۇسۇل بىلەن شۇغۇللىنىش تارىخى خېلى ئۇزۇن. بۇ دېگەنلىك، ئۇيغۇرلارنىڭ مۇشۇ ئىشلار بىلەن گۇناھ ئۆتكۈزۈش تارىخىمۇ خېلى ئۇزۇن، دېگەنلىك بولىدۇ. ئۇنداقتا ئۇيغۇرلار ئۆزىنىڭ بۇ جەھەتتىكى گۇناھىنى قانداق بىر تەرەپ قىلىپ كەلدى؟ مەن بۇ سوئالغا بىزنىڭ دىنىي زىيالىيلىرىمىزنىڭ جاۋاب بېرىپ بېقىشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

مەن ياسىر قازىنىڭ لېكسىيىلىرىنى ئاڭلاپ چۈشەنگەن بىر نەرسە شۇكى، ئاللاھ ۋە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئۈچۈن ئەقىدە بىلەن ئىبادەتتىن كېيىن ئەڭ مۇھىم ئورۇندا تۇرىدىغان نەرسە ياخشى ئەخلاقتىن ئىبارەت. ئاللاھ ياخشى ئەخلاققا ئىگە كىشىلەرنى ئىنتايىن يۇقىرى دەرىجىدە مۇكاپاتلايدۇ. ياخشى ئەخلاققا ئىگە كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ ياخشى ئىشلىرى ۋە ساۋابلىق ئىشلىرى بىلەن ئۆزلىرىنىڭ يامان ئىشلىرى ۋە گۇناھلىرىنى يۇيۇۋېتەلەيدۇ. باشقا خېلى كۆپ مىللەتلەر بىلەن سېلىشتۇرغاندا، ئۇيغۇرلار بىر ناھايىتى ئەخلاقلىق مىللەت. ياخشى ئىشلارنى، ساۋابلىق ئىشلارنى كۆپ قىلىدىغان مىللەت. مېھرىبان، كۆيۈمچان، ۋە ئاق كۆڭۈل مىللەت. شۇڭلاشقا ئاللاھ ئۇيغۇرلارنىڭ مۇزىكا جەھەتتىكى بىر قىسىم گۇناھلىرىنى ئۇلارنىڭ ياخشى ئەخلاقىغا، ئۇلار قىلغان ياخشى ئىشلارغا، ۋە ئۇلار قىلغان ساۋابلىق ئىشلارغا ئاساسلىنىپ تۇرۇپ كەچۈرۈم قىلىۋەتكەن بولۇشى ۋە كەچۈرۈم قىلىۋېتىشى مۇمكىن بولۇپ، بىز ھەممىمىز ئاللاھتىن شۇنى تىلەيلى.

بۇ مەن ھازىرغىچە ئىگە بولغان چۈشەنچە بولۇپ، ئۇنىڭ بەزى يەرلىرى خاتا بولۇشىمۇ مۇمكىن. خۇدايىم بۇيرۇسا مەن داۋاملىق ئىزدىنىپ، بۇ مەسىلىلەر ئۈستىدە بىر مۇكەممەل چۈشەنچە ھاسىل قىلىشقا تىرىشىمەن. شۇنداقلا ئاللاھ خالىسا ئىگىلىگەن بىلىملەرنى تېما قىلىپ يوللايمەن.

ئىسلامدىكى ئوتتۇرا يول ھەرگىزمۇ ئىسلام قانۇنلىرىنى بىر ئادەمنىڭ ئۆزى خالىغانچە ئۆزگەرتىشىگە يول قويمايدۇ. مەسىلەن، بامدات نامىزىنى كۈن چىقىشتىن بۇرۇن ئوقۇپ بولۇش كېرەك. ئەمما بىرەيلەن قوپۇپ «ئىسلام ئوتتۇرا يولدا ماڭىدىغان دىن بولغاندىكىن، مەن بۈگۈن بامدات نامىزىنى ئەتىگەن سائەت 8 دە ئوقۇيچۇ» دېسە ھەرگىزمۇ بولمايدۇ. ئىسلام دىنىنىڭ بىر قىسىم شەرىئەت قانۇنلىرىنىڭ قاتتىقلىق دەرىجىسى مۇسۇلمانلار قىيىنچىلىققا دۇچ كەلگەندە تۆۋەنلىتىلىدۇ. مەسىلەن، ئاچلىقتا ئۆلۈپ كېتىش خەۋپىگە دۇچ كەلگەندە، بىر مۇسۇلمان ئۆزى ئۆلۈپ قالغان ھايۋاننىڭ هارام گۆشىنى يېسە بولىدۇ. بۇ چاغدا ئۇ گۆش ھالاللىققا ئۆزگىرىدۇ. بۇ ۋاقىتتا سىزنىڭ ئۇ گۆشنى يېمەسلىكىڭىز هارام بولىدۇ. ئەمما بۇنىڭمۇ شەرتى بار. مەسىلەن، سىز پەقەت قورسىقىڭىز ئازراقلا تويۇپ، ئۆلۈپ قالمىغۇدەكلا يېسىڭىز بولىدۇ. ئەگەر ئۇنى قورسىقىڭىز يېرىلىپ كېتەي دەپ قالغۇچە يېسىڭىز ئۇ هارام بولىدۇ. ئادەتتىكى مۇسۇلمانلار بۇنداق ئىشلاردا ئۆزلىرى قارار چىقارماسلىقى، قۇرئاننى ئۆزى خالىغانچە چۈشىنىۋالماسلىقى، مۇشۇنداق ئىسلام قانۇنلىرىغا بېرىپ تاقىلىدىغان ئىشلاردا چوقۇم دىنىي ئۆلىما، دىنىي زىيالىي ۋە ئىماملاردىن يولىيورۇق سورىشى كېرەك. مەن بۇ مەسىلە ئۈستىدىمۇ كېيىنچە ئايرىم توختىلىمەن.

ئاخىرىدا سىزنىڭ ماڭا ئىشىنىپ، يۇقىرىقىدەك سوئاللارنى سورىغىنىڭىزغا كۆپتىن-كۆپ رەھمەت ئېيتىمەن.

3. ياسىر قازىنىڭ مۇزىكا ھەققىدە دېگەنلىرى

مەن ھازىر تورنى ئىزدەپ، ياسىر قازىنىڭ 2013-يىلى 4-يانۋار كۈنى سۆزلىگەن بىر قىسقا نۇتقىنى تاپتىم [1]. ياسىر قازى بۇ نۇتقىنى مەلۇم بىر رادىئو ئىستانسىسىنىڭ سوئال-جاۋاب پروگراممىسىدا

سۆزلىگەندەك قىلىدۇ (مېنىڭ تاپقىنىم بىر يۇتۇب سىن ھۆججىتى). تۆۋەندىكىسى ياسىر قازىنىڭ مۇزىكا ھەققىدە دېگەن سۆزىنىڭ ئەينەن تەرجىمىسى:

«مەن بىزنىڭ دىنىمىزدا شامال بىلەن تارا ئارقىلىق ئاۋاز چىقىرىدىغان چالغۇ ئەسۋابلارنىڭ مۇزىكىسىغا يول قويۇلمايدۇ، دەپ ئويلايمەن. داپ بىلەن دۇمباقىقا بىزنىڭ دىنىمىز يول قويىدۇ. نېمە ئۈچۈن بەزى ئىسلام دىنى تېلېۋىزور قاناللىرى مۇزىكىلارغا يول قويىدۇ، دېگەن مەسىلىگە كەلسەك، بۇ ئاشۇ تېلېۋىزور قاناللىرىنىڭ ئۆزلىرىنىڭ ئىشى بولۇپ، مەن ئۇلارنىڭ دىرېكتورلار گۇرۇپپىسىدا ياكى پەتىۋا گۇرۇپپىسىدا يوق. مۇزىكا مەسىلىسىدە ھازىر ئىنتايىن كەڭ دائىرىلىك كۆز-قاراشلار ساقلىنىۋاتىدۇ. مېنىڭ مۇزىكىنى ھارام ياكى ھالال دېيىشىم، ئۇ مېنىڭ شەخسىي پىكرىم. بەزىلەر مېنىڭ بۇ پىكرىمگە قوشۇلمايدۇ. دۇنياغا تونۇلغان دىنىي زىيالىيلارنىڭ نۇرغۇنلىرى بەزى شەرتلەر ئاستىدا مۇزىكىغا يول قويسا بولىدۇ، دەپ قارايدۇ. ھازىر مۇزىكىلارنى قويۇۋېتىدىغان تېلېۋىزور قاناللىرىغا بۇ ھەقتىكى پەتىۋالارنى ئەنە شۇنداق دىنىي زىيالىيلار چىقىرىپ بەرگەن بولۇشى مۇمكىن. شۇڭا ئۇ تېلېۋىزور قاناللىرى ئاشۇ پەتىۋالار بويىچە ئىش قىلىۋاتقان بولۇشى مۇمكىن. ئەگەر سىز ياكى ئۇلار مەندىن سورىسا، مەن شامال ۋە تارا ئارقىلىق ئاۋاز چىقىرىدىغان چالغۇ ئەسۋابلار دىنىمىزدا چەكلەنگەن، ئەمما داپ بىلەن دۇمباقىقا دىنىمىزدا يول قويۇلغان، دەيمەن. بۇ ئىشنى ئەڭ ياخشى بىلگۈچى ئاللاھدۇر.»

ياسىر قازى كۆپىنچە لېكسىيە ۋە دوكلاتلىرىدا داۋاملىق تۇردە قۇرئان بىلەن ھەدىستىن نەقىل كەلتۈرىدىغان بولۇپ، بۇ نۇتۇقتا ئۇ بىرەر قېتىممۇ ئۇنداق قىلمىدى.

«موللىلار» ئىسىملىك قېرىنداشىمىز http://bbs.bagdax.cn/thread_24528_2_1.html كە مەلۇم بىر «دۇنيا ئىسلام قۇرۇلتىيى» ئېچىلىش مۇراسىمىنىڭ سىن ھۆججىتىنى چىقىرىپ قويغان بولۇپ، بۇ مۇراسىممۇ بىر ئەر ناخشىچىنىڭ ناخشا ئېيتىشى بىلەن باشلىنىدىكەن.

ئەگەر قۇرئان كەرىم ياكى ھەدىسلەردە مۇزىكا ھەققىدە سۆزلەنگەن مەزمۇنلار بار بولۇپ، ئۇلارنى بىلىدىغان قېرىنداشلار بولسا، ئۇنى مۇشۇ يەرگە ئىنكاس شەكلىدە يوللاپ قويۇۋىشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

4. يۈسۈپ قەرداۋىنىڭ مۇزىكا ھەققىدە دېگەنلىرى

ئىسلام دىنىغا قىزىقىدىغان ئۇيغۇر ئوقۇرمەنلەرنىڭ كۆپىنچىسى يۈسۈپ قەرداۋى (Yusuf al_Qaradawi) نى بىلىشى مۇمكىن. شۇنداق بولسىمۇ ئۇ كىشىنى ئانچە بىلمەيدىغان قېرىنداشلار ئۈچۈن مەن بۇ يەردە ئالدى بىلەن ئۇ كىشىنى قىسقىچە تونۇشتۇرۇپ ئۆتەي [2].

دوكتور يۈسۈپ قەرداۋى 1926-يىلى تۇغۇلغان، مىسىرلىق ئەقىدىشۇناس. ئۇ ئەلجەزىرە تېلېۋىزورى تارقىتىدىغان «شەرىئەت ۋە ھايات» ناملىق پروگراممىسى بىلەن داڭ چىقارغان بولۇپ، دۇنيا بويىچە بۇ پروگراممىنى كۆرىدىغان كىشىلەرنىڭ سانى 60 مىليوندىن ئاشىدىكەن. يۈسۈپ قەرداۋىنى داڭلىق قىلغان يەنە بىر ئىش، ئۇ 1977-يىلى ياردەملىشىپ قۇرغان «ئىسلام تور بېتى» (Islam Online) بولۇپ، ئۇ ھازىرمۇ مەزكۇر تور بېتىگە باش دىنىي زىيالىي بولۇپ خىزمەت قىلىۋاتىدۇ. يۈسۈپ قەرداۋى 120 پارچىدىن كۆپرەك كىتاب چىقارغان بولۇپ، ئۇلارنىڭ بىرى «ئىسلامدىكى ھالال ۋە ھارام» (The Lawful and the Prohibited in Islam) دۇر. يۈسۈپ قەرداۋى ئىسلام تەتقىقاتىغا قوشقان زور تۆھپىسى

بىلەن جەمئىي 8 دانە خەلقئارالىق مۇكاپاتقا ئېرىشكەن بولۇپ، ئۇ ھازىر تېخىچە ھايات، تەسىرى ئەڭ زور دىنىي زىيالىيلارنىڭ بىرى.

يۇسۇپ قەرداۋى 2010-يىلى 1-فېۋرال كۈنى مۇزىكا ھەققىدە بىر پارچە ماقالە يېزىپ، ئۇنى «ئىسلام تور بېتى» دە ئېلان قىلغان [3]. كېيىن بۇ ماقالە باشقا يەرلەردىمۇ كۆچۈرۈپ ئېلان قىلىنغان بولۇپ، ئۇنىڭ بىرى ئەنگلىيىدە چىقىدىغان مۇسۇلمانلارنىڭ ژۇرنىلى «گۈللىنىش» (The Revival) تىن ئىبارەت [4]. تۆۋەندىكىسى ئاشۇ ماقالىنىڭ ئىنگلىزچە نۇسخىسىدىكى بىر قانچە ئابزاسلىرىنىڭ ئەينەن تەرجىمىسى. ئۇلارنى مەن تەرجىمە قىلدىم. مەن سەئۇدى ئەرەبىستان، مىسىر ۋە تۈركىيىدىكى ئىسلام دىنىنى ئوبدان بىلىدىغان قېرىنداشلاردىن بىرەرسىنىڭ يۇسۇپ قەرداۋى ماقالىسىنىڭ ئەسلى نۇسخىسىنى تېپىپ، ئۇنى ئۇيغۇرچىغا تولۇق تېكىستى بىلەن تەرجىمە قىلىپ، ئۇيغۇر دىيارىدىكى ئۇيغۇرچە تور بەتلىرىگە چىقىرىپ قويۇشىنى ئۈمىد قىلىمەن. بۇنىڭ ئۇيغۇرلار نەقەدەر مۇھىم ئىكەنلىكىنى مەن سۆزلەپ ئولتۇرمىسامۇ ھەممەيلەن ئوبدان بىلىدۇ.

تۆۋەندىكىسى يۇسۇپ قەرداۋىنىڭ ماقالىسىدىكى مەزمۇنلار:

«مەيلى مۇزىكا تەڭكەش قىلىنغان بولسۇن ياكى قىلىنمىغان بولسۇن، ناخشا ئېيتىش مەسىلىسى ئومۇمەن بىر زىددىيەتلىك مەسىلە. بۇنىڭ بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولغان بەزى مەسىلىلەردە مۇسۇلمان زىيالىيلار بىرلىككە كېلەلىدى، يەنە بەزى مەسىلىلەردە بولسا بىرلىككە كېلەلمىدى.

دىندا چاكىنىلىق، شاللاقلىق ياكى گۇناھلىقنى پەيدا قىلىدىغان بارلىق شەكىلدىكى ناخشا ۋە مۇزىكىلارنىڭ چەكلەنگەنلىكى ھەققىدە بارلىق دىنىي زىيالىيلار ئورتاق كۆزقاراشتا ئىگە.

چالغۇ ئەسۋابلارغا كەلسەك، ئۇلارنىڭ چەكلەنگەنلىكى ھەققىدىكى ئىسپات ئاجىز بولۇپ، بۇ مەسىلىگە ماس كېلىدىغان قائىدىدە مۇنداق دېيىلگەن: ئەگەر مەلۇم بىر ئىشنىڭ چەكلەنگەنلىكى ھەققىدە شەرىئەت تېكىستى مەۋجۇت بولمايدىكەن، ئۇ ئىشقا ئەسلىدە يول قويۇلغان بولىدۇ.

ناخشا ئېيتىش لەرزان سۆزلەردىن باشقا نەرسە ئەمەس: ئەگەر بىر ناخشىنىڭ تېكىستى ياخشى بولسا، ئۇ ناخشىمۇ ياخشى بولغان بولىدۇ؛ ئەگەر بىر ناخشىنىڭ تېكىستى ناچار بولسا، ئۇ ناخشىمۇ ناچار ناخشا بولىدۇ. چەكلەنگەن مەزمۇنغا ئىگە ناخشا تېكىستلىرىگە يول قويۇلمايدۇ. ئەگەر بىر ناخشا تېكىستى رىتىم بىلەن مۇزىكىغا قوشۇلۇپ كەلسە قانداق بولىدۇ؟

زىيالىيلار چالغۇ ئەسۋابلارغا قوشۇلۇپ كەلمىگەن ھەمدە تېكىستى چەكلەنمىگەن ناخشىلارنى ئېيتىشقا يول قويۇلىدىغانلىقىدا بىردەك پىكىرگە ئىگە. بۇنداق ناخشىلارنى ئېيتىشقا پەقەت بىر قىسىم ئالاھىدە سورۇنلاردا يول قويۇلىدىغان بولۇپ، بۇ سورۇنلار توي، بايرام، سەپەردىن قايتىپ كەلگەن بىر كىشىنى قارشى ئېلىش، ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئەھۋاللارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. (مۇشۇ يەرگە كەلگەندە بىر قىسىم ھەدىسلەر ئىسپات سۈپىتىدە بېرىلگەن).»

«چالغۇ ئەسۋابلار مەسىلىسىدە زىيالىيلار ئوتتۇرىسىدا ئىختىلاپ بار.

--بىر قىسىم زىيالىيلار مەيلى چالغۇ ئەسۋابقا قوشۇلۇپ كەلسۇن-كەلمىسۇن، ھەممە شەكىلدىكى ناخشا ئېيتىشلارغا يول قويىدۇ. ھەتتا شۇنداق قىلىشنى تەۋسىيە قىلىدۇ.

ـ ـ ئىككىنچى خىلدىكى زىيالىيلار پەقەت مۇزىكىلىق ئەسۋابلار بىلەن بىللە ئورۇنلانمىغان ناخشا ئېيتىشلارغىلا يول قويىدۇ.

ـ ـ ئۈچىنچى خىلدىكى زىيالىيلار بولسا مەيلى چالغۇ ئەسۋابلار بىلەن بىللە ياكى ئايرىم ئورۇنلانسۇن، ناخشا ئېيتىشنى پۈتۈنلەي چەكلەيدۇ؛ ئۇلار ناخشا ئېيتىشنى ھەتتا بىر چوڭ گۇناھ، دەپ ھېسابلايدۇ. (بۇ يەردە 3 ـ خىلدىكى زىيالىيلار ئىسپات سۈپىتىدە پايدىلانغان ھەدىسلەر بايان قىلىنغان.)»

«يۇقىرىدىكى بايانلارغا ئاساسلىنىپ تۇرۇپ، «ناخشا ئېيتىش ھارام» دېگەن كۆزقاراشتىكى زىيالىيلار پاكىت قىلىپ ئىشلەتكەن دىنىي تېكىستلەرنىڭ بەزىلىرى مۇجمەل بولۇپ، قالغانلىرى يالغان ئىكەنلىكىنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ. مۇشۇ ئىشتا «مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا تەۋە» دەپ ئىشلىتىلگەن ھەدىسلەرنىڭ ھېچ قايسىسى ناخشا ۋە چالغۇ ئەسۋابلارنى چەكلەش ھۆكۈمىنىڭ ئىسپاتى بولالمايدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئىبنى ھەزىم، مالىك، ئىبنى ھەنبەل ۋە ئەش ـ شافىئىنىڭ ئەگەشكۈچىلىرى يۇقىرىدىكى ھەدىسلەرنىڭ ھەممىسىنى «ئاجىز ھەدىسلەر»، دەپ جاكارلىغان.»

يۇقىرىدىكى مەزمۇن تۆۋەندىكى 3 ـ مەنبەدىن ئېلىندى.

5. مىسىر ئەزھەر ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئالىي مۇفتىسىنىڭ پەتۋاسى

مەن بۈگۈن مىسىر ئەزھەر ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ ئالىي مۇفتىسىنىڭ مۇزىكا ھەققىدە چىقارغان بىر پەتىۋاسى ھەققىدىكى بىر ئىنگلىزچە ماقالىنى تاپتىم [5]. بۇ ماقالە تۆۋەندىكى 4 ـ مەنبەدە بار. مەن چەت ئەلدىكى ئىسلام دىنىنى ئوبدان بىلىدىغان قېرىنداشلاردىن بىرەرسىنىڭ مەزكۇر پەتىۋانىڭ ئەسلى نۇسخىسىنى تېپىپ، ئۇنى ئۇيغۇرچىغا تولۇق تېكىستى بىلەن تەرجىمە قىلىپ، ئۇيغۇر دىيارىدىكى ئۇيغۇرچە تور بەتلىرىگە چىقىرىپ قويۇشىنى ئۈمىد قىلىمەن.

تۆۋەندىكىسى 4 ـ مەنبەدە بېرىلگەن، مەزكۇر پەتىۋانىڭ بىر قىسىم مەزمۇنى بولۇپ، 4 ـ مەنبەدىكى ئىنگلىزچە ماقالىدا مەزكۇر پەتىۋاغا ئاساس بولىدىغان بىر قىسىم ئىسپاتلارمۇ تەپسىلىي كۆرسىتىلگەن.

«ھەممەيلەننىڭ بىردەك قوشۇلۇشى بىلەن، ئالاھىدە ۋاقىتلاردا ناغرا ۋە باشقا چالغۇ ئەسۋابلارنى چېلىشقا يول قويۇلىدىغان بولدى.

ئەگەر ئەخلاقسىز ۋە گۇناھ بولىدىغان ئىش ـ ھەرىكەتلەر بىلەن قوشۇلۇپ كەتمىگەنلا بولسا، ياكى ھارام ئىشلارنى پەيدا قىلىش ئۈچۈن باھانە ئورنىدا پايدىلانمىغانلا بولسا، شۇنداقلا بىر ئادەمنى ئىبادەت قىلىش مەجبۇرىيىتىنى ئادا قىلالماسلىق دەرىجىسىگىچە مەپتۇن قىلىۋالمىغانلا بولسا، مۇزىكا ئاڭلاش، مۇزىكىلىق يىغىلىشلارغا قاتنىشىش، ھەمدە ھەممە تۈردىكى چالغۇ ئەسۋابلارنى چېلىشنى ئۆگىنىشكە يول قويۇلىدۇ.»

6. خۇلاسە

يۇسۇپ قەرداۋىنىڭ يۇقىرىدىكى ماقالىسىگە ئاساسلانغاندا، ناخشا ۋە مۇزىكا مەسىلىسىدە ئىسلام دىنىي زىيالىيلىرى ھازىر 3 گۇرۇھقا بۆلۈنگەن. بۇ 3 گۇرۇھنىڭ تۇتقان يوللىرى تۆۋەندىكىدەك:

(1) مەيلى چالغۇ ئەسۋابقا قوشۇلۇپ كەلسۇن ـ كەلمىسۇن، ھەممە شەكىلدىكى ناخشا ئېيتىشلارغا يول قويىدۇ. ھەتتا شۇنداق قىلىشنى تەۋسىيە قىلىدۇ.

(2) پەقەت مۇزىكىلىق ئەسۋابلار بىلەن بىللە ئورۇنلانمىغان ناخشا ئېيتىشلارغىلا يول قويىدۇ.

(3) مەيلى چالغۇ ئەسۋابلار بىلەن بىللە ياكى ئايرىم ئورۇنلانسۇن، ناخشا ئېيتىشنى پۈتۈنلەي چەكلەيدۇ؛ ناخشا ئېيتىشنى ھەتتا بىر چوڭ گۇناھ دەپ ھېسابلايدۇ.

ناخشا ـ مۇزىكا مەسىلىسىدە، ياسىر قازى يۇقىرىدىكى 3 ـ گۇرۇھقا تەۋە ئىكەن.

پايدىلىنىش ماتېرىياللىرى:

[1] Is Music Halal or Haraam? – Shaykh Yasir Qadhi | 4th January 2013
https://www.youtube.com/watch?v=4sci3iIX7Dc

[2] Yusuf al–Qaradawi
http://en.wikipedia.org/wiki/Yusuf_al–Qaradawi

[3] Yusuf Al Qaradawi on Music
http://www.therevival.co.uk/yusuf–al–qaradawi–on–music

[4] Fatwa on music by the Grand Mufti and Shaykh of Al–Azhar
http://islamictext.wordpress.com/music–azhar–fatwa/

[5] The Revival
http://www.therevival.co.uk/the–revival

1 ـ رەسىم: يۈسۈپ قەرداۋى